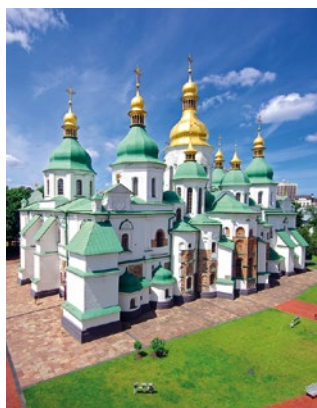

SKARBY ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA

CUDA
UNESCO

Opracowanie tekstu, redakcja i korekta: zespół Wydawnictwa SBM

Skład i opracowanie graficzne: Jacek Bronowski

Okladka: Jacek Bronowski

Zdjęcia na okładce:

front (od góry, od lewej) – © suronin | Shutterstock.com, © Marzena, Michał i Jacek Bronowscy / foto-baza.pl,
© Timothy Duck | Dreamstime.com, © R.M. Nunes | Shutterstock.com, © Sorin Colac | Dreamstime.com (główne)
tył – © Marzena, Michał i Jacek Bronowscy / foto-baza.pl (4 zdjęcia)

Wydanie I, Warszawa 2020

Copyright for text, cover and layout © Wydawnictwo SBM, 2020

Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.
ul. Sułkowskiego 2/2
01-602 Warszawa

www.WYDAWNICTWO-SBM.pl

ISBN 978-83-8222-125-1

SPIS TREŚCI

Jeziora Plitwickie.....	6
Dubrownik	9
Dolina Loary.....	10
Mont-Saint-Michel	13
Carcassonne.....	14
Akropol ateński	17
Meteora.....	18
Alhambra.....	21
Barcelona Gaudiego	24
Kraków.....	27
Puszcza Białowieska.....	28
Kreml i plac Czerwony	31
Słowacki Kras i Aggtelek	32
Jungfrau-Aletsch-Bietschhorn.....	35
Sobór Sofijski i Ławra	36
Grobla Olbrzyna.....	39
Twierdza Tower	40
Stonehenge.....	43
Dolomity	44
Rzym.....	49
Danxia	50
Huanglong.....	53
Longmen.....	54
Wielki Mur Chiński.....	57
Khadźuraho	58
Nanda Devi i Dolina Kwiatów	61
Tadž Mahal.....	62
Borobudur.....	65
Komodo	66
Isfahan.....	69
Jerozolima.....	70
Masada.....	74
Kioto	77
Zamek Himeji	78
Petra	81
Wadi Rum.....	82
Angkor.....	85
Gunung Mulu	86
Sagarmatha/Mount Everest.....	89
Bajkał	90
Wulkany Kamczatki.....	93
Tadżycki Pamir.....	94
Ayutthaya	97
Pamukkale.....	98
Kapadocja	101
Samarkanda	102
Hà Long	105
Góry Wirunga	106
Piramidy w Gizie.....	109
Starożytne Teby.....	110
Kościół skalny w Lalibeli	113
Tsingy de Bemaraha.....	114
Ait Bin Haddu	117
Marrakesz	118
Kilimandżaro	121
Serengeti.....	122
Wodospady Wiktorii.....	125
Rafa Koralowa Belize.....	126
Tikal.....	129
Chichén Itzá.....	130
Wielki Kanion.....	133
Yellowstone.....	134
Yosemite.....	137
Wodospady Iguazú	138
Los Glaciares	141
Wyspa Wielkanocna.....	144
Wyspy Galapagos	147
Machu Picchu.....	148
Park Narodowy Canaima	151
Góry Błękitne	152
Purnululu	155
Wulkany Hawa'i.....	156
Rock Islands.....	159

WSTĘP

Idea opracowania listy najcenniejszych na świecie obiektów przyrodniczych i kulturowych narodziła się na początku lat siedemdziesiątych XX w. Podstawę działań w tym zakresie stanowi konwencja UNESCO dotycząca Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego, której tekst został przyjęty na XVII sesji Konferencji Generalnej UNESCO w 1972 r. w Paryżu. Pięć lat później odbyła się pierwsza sesja Komitetu Światowego Dziedzictwa, który rozpoczął tworzenie Listy Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego. W 1978 r. w Waszyngtonie dokonano wpisu pierwszych dwunastu obiektów, wśród których znalazły się aż dwa miejsca z naszego kraju – zespół staromiejski Krakowa i Kopalnia Soli w Wieliczce.

Miejsca wpisane na listę muszą spełniać przynajmniej jedno z kilku ściśle określonych kryteriów. Jeśli chodzi o obiekty kulturowe, powinny one:

- I. stanowić wybitne dzieło twórczego geniuszu człowieka; lub
- II. ukazywać znaczącą wymianę wartości, zachodzącą w danym okresie lub na danym obszarze kulturowym świata w dziedzinie rozwoju architektury lub techniki, sztuk monumentalnych, urbanistyki lub projektowania krajobrazu; lub
- III. nieść unikalne lub co najmniej wyjątkowe świadectwo tradycji kulturowej lub cywilizacji wciąż żywej bądź już nieistniejącej; lub
- IV. być wybitnym przykładem typu budowli, zespołu architektonicznego, zespołu obiektów techniki lub krajobrazu, który ilustruje znaczący(e) etap(y) w historii ludzkości; lub
- V. być wybitnym przykładem tradycyjnego osadnictwa, tradycyjnego sposobu użytkowania lądu lub morza, reprezentatywnego dla danej kultury (kultury); lub obrazującym interakcję człowieka ze środowiskiem, szczególnie jeżeli [dane dobro] stało się podatne na zagrożenia wskutek nieodwracalnych zmian; lub
- VI. być powiązane w sposób bezpośredni lub materialny z wydarzeniami lub żywymi tradycjami, ideami, wierzeniami, dziełami artystycznymi lub literackimi o wyjątkowym uniwersalnym znaczeniu (to ostatnie stosuje się na ogół łącznie z innymi kryteriami).

Na Liście Światowego Dziedzictwa umieszczane są także całe miasta: zarówno niezamieszkane (na przykład meksykańskie Palenque i Teotihuacán), jak i zabytkowe (na przykład Trogir w Chorwacji czy Lubeka w Niemczech), a nawet XX-wieczne (takie jak izraelski Tel Awiw).

Zasadniczo na liście mogą się znaleźć wyłącznie obiekty autentyczne, choć w wyjątkowych przypadkach dopuszcza się rekonstrukcje (przykładem może być warszawska Starówka).

Osobne kryteria odnoszą się do obiektów przyrodniczych, wśród których mogą znaleźć się pomniki przyrody, formacje geologiczne, siedliska zagrożonych gatunków roślin i zwierząt oraz szczególnie cenne dla nauki lub wyróżniające się urodą krajobrazu obszary naturalne. Powinny one:

- VII. obejmować najbardziej niezwykłe zjawiska przyrodnicze lub obszary o wyjątkowym naturalnym pięknie i znaczeniu estetycznym; lub
- VIII. stanowić wyjątkowe przykłady reprezentatywne dla głównych etapów historii Ziemi, włączając świadectwa rozwijającego się na niej życia; trwających procesów geologicznych istotnych w tworzeniu rzeźby terenu bądź form geomorfologicznych lub fizjograficznych o dużym znaczeniu; lub
- IX. stanowić wyjątkowe przykłady reprezentatywne dla trwających procesów ekologicznych i biologicznych istotnych w ewolucji i rozwoju ekosystemów oraz zespołów zwierzęcych i roślinnych lądowych, słodkowodnych, nadbrzeżnych i morskich; lub
- X. obejmować siedliska naturalne najbardziej reprezentatywne i najważniejsze dla ochrony in situ różnorodności biologicznej, włączając te, w których występują zagrożone gatunki o wyjątkowej uniwersalnej wartości z punktu widzenia nauki lub ochrony przyrody.

JEZIORA PLITWICKIE

PARK NARODOWY JEZIOR PLITWICKICH

Jeziora Plitwickie to jedna z najciekawszych i najsłynniejszych atrakcji przyrodniczych Chorwacji.

Lokalizacja: środkowa Chorwacja, 150 km na południowy zachód od Zagrzebia

Typ obiektu i rok wpis:
N VII, VIII, IX, 1979, 2000

Park Narodowy Jezior Plitwickich powołano w 1949 r. Obejmuje powierzchnię 29 685 km², na której znajduje się 16 jezior krasowych, usytuowanych w południowej części gór Kapela, na wysokości 503–639 m n.p.m., wchodzących w skład Gór Dynarskich. Największe jezioro – Kozjak – ma powierzchnię 80 ha i głębokość 49,5 m. Jeziora Plitwickie słyną z wyrazistych kolorów wody – od lazurowych, zielonych, szarych do błękitnych. Ich kolor zmienia się w zależności od zawartości minerałów i organizmów, a także od kąta padania promieni słonecznych. W parku można również podziwiać liczne wodospady, z najwyższym Wielkim Wodospadem (Veliki slap) o wysokości 78 m na czele, a także jaskinie i piękne bukowe lasy zamieszkiwane przez m.in. niedźwiedzie, wilki, sarny i rzadko spotykane gatunki ptaków.

DUBROWNIK

STARE MIASTO W DUBROWNIKU

Dubrownik prawdopodobnie został założony w 614 r. jako Ragusium (później włoska Ragusa) przez rzymskich uciekinierów z Epidaurusu. Miasto pozostawało pod władzą Bizancjum, Wenecji i Węgier. Jego rozkwit gospodarczy i kulturalny przypadł na XV–XVII w. Mury obronne o długości 1940 m i wysokości 25 m, wzniesione w XVI w., otaczają większą część starówki. Pomimo potężnego trzęsienia ziemi w 1667 r. przetrwały liczne renesansowe i gotyckie zabytki, m.in. późnogotycki pałac Rektorów (XV w.) oraz gotycko-renesansowy pałac Sponza wzniesiony w XVI w. Wśród zabytków barokowych wyróżnia się kościół Sv. Vlaha (1707–1715). Stare miasto jest malowniczym labiryntem utworzonym przez wąskie i kręte uliczki wyłożone wypolerowanymi białymi kostkami wapienia.

Położony na skalistym półwyspie Dubrownik jest nazywany perłą Adriatyku.

Lokalizacja: południowo-wschodnia Chorwacja, Dalmacja, nad Adriatykiem, u podnóża Gór Dynarskich

Typ obiektu i rok wpisu:
K I, III, IV, 1994

DOLINA LOARY

DOLINA LOARY POMIĘDZY SULLY-SUR-LOIRE I CHALONNES

Ta historyczna kraina Francji ze stolicą w Tours jest przykładem połączenia kulturowego dziedzictwa z naturalnym krajobrazem.

Lokalizacja: północno-zachodnia Francja

Typ obiektu i rok wpisu:

K I, II, IV, 1999, 2000

W dolinie Loary znajduje się ponad 300 zamków, z których większość pochodzi z okresu średniowiecza i renesansu. Prawie na całej długości dolina jest poprzecinana groblami. W odstępach kilku kilometrów na jej brzegach usytuowane są wioski, miasteczka i miasta, które wraz z zamkami oraz terenami leśnymi i uprawnymi tworzą niezwykle malowniczy krajobraz. Obszar doliny jest słynny z powodu zabytkowych miast, m.in. Blois, Chinon, Saumur oraz Orléans, terenów uprawy winorośli znajdujących się nad Loarą, a w szczególności ze światowej sławy budowli, m.in. zamku w Chambord – dołączonego do wpisu „Dolina Loary” w 2000 r.

MONT-SAINT-MICHEL

MONT-SAINT-MICHEL WRAZ Z ZATOKĄ

Podczas przyprawów wód oceanicznych miasteczko i klasztor są odcięte od stałego lądu, natomiast podczas odpływów, kiedy morze cofa się aż o 12 km, można się do niego dostać suchą nogą po grobli. Na granitowym szczycie 78-metrowego wzgórza znajduje się gotyckie opactwo Benedyktynów. Budowa obiektu rozpoczęła się w XI w. i ze względu na trudne warunki naturalne była wielkim osiągnięciem technicznym oraz artystycznym. W średniowiecznej Francji opactwo pełniło istotną funkcję kulturalną i naukową. Podczas wojny stuletniej ufortyfikowany klasztor był ważnym punktem strategicznym, w którym odpierano ataki Anglików. W czasach panowania Napoleona na terenie kompleksu utworzono więzienie.

Mont-Saint-Michel to jedna z najbardziej popularnych atrakcji turystycznych Francji.

Lokalizacja: północno-zachodnia część Francji, na północ od Rennes, nad rzeką Couesnon

Typ obiektu i rok wpisania:
K I, III, VI, 1979, 2007

CARCASSONNE

ZABYTKOWE MIASTO WAROWNE CARCASSONNE

W średniowieczu Carcassonne było jedną z najpotężniejszych twierdz w południowo-zachodniej Francji.

Lokalizacja: południowa Francja,
nad rzeką Aude i Kanałem Południowym

Typ obiektu i rok wpisu:
K II, IV, 1997

Langwedockie miasto Carcassonne ma burzliwą historię. Pierwotnie znajdowało się pod panowaniem Galów. W I w. kolonię o nazwie Carcaso założyli tu Rzymianie, później zostało przejęte przez Wizygotów (V–VII w.) i Arabów (do drugiej połowy VIII w.). Złoty okres rozwoju warownego miasta nastąpił między XI a XIII w. Zabytkowy kompleks składa się z dwóch części – Cité i Dolnego Miasta (Ville Basse). Cité, miasto obronne na wzgórzu, otoczone jest podwójnymi murami obronnymi z basztami, bramami oraz barbakanem. Wewnętrzny pierścień murów pochodzi z VI w., natomiast zewnętrzny z XII i XIII w. W środku wznosi się czworoboczny XII-wieczny zamek, a także romańsko-gotycki kościół Saint Nazaire. W Dolnym Mieście znajdują się gotyckie kościoły, m.in. Saint Michel (XIII w.).

